

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΕΒΔΟΜΟ ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 16 Ιανουαρίου 2024, με την εξής σύνθεση: Σωτηρία Ντούνη, Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Τμήματος, Αργυρώ Μαυρομάτη (εισηγήτρια), Ιωάννα Ρούλια, Σύμβουλοι, Ευπραξία Δημολιού και Ιωάννης Νταλαχάνης, Πάρεδροι, οι οποίοι μετέχουν με συμβουλευτική γνώμη.

Γραμματέας: Πελαγία Κρητικού, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Αντεπίτροπος της Επικρατείας, Ιωάννης Κάρκαλης, ως νόμιμος αναπληρωτής του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας, ο οποίος είχε κώλυμα.

Για να δικάσει την από 9.7.2019 (με ΑΒΔ 3495/10.7.2019) έφεση και τον από 13.1.2020 (με ΑΒΔ 95/15.1.2020) πρόσθετο λόγο έφεσης της νομίμως εκπροσωπούμενης ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «ΕΡΓΑ ΟΣΕ Α.Ε.», με ΑΦΜ 094440109, η οποία εδρεύει στην Αθήνα (οδός Καρόλου 7) και η οποία δεν παραστάθηκε κατά τη συζήτηση.

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπεί νόμιμα ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια δηλώσεως του άρθρου 231 παρ. 1 του ν. 4700/2020 της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Μαρίκας Γερασίμου.

Με την έφεση αυτή ζητείται η ακύρωση της 69776/24.6.2019 απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον Αντεπίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε να γίνει δεκτή η έφεση.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο συνήλθε σε τηλεδιάσκεψη (αρθρ. 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, Α' 127), στις 30 Απριλίου 2024, μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας e.presence.gov.gr, με την παρουσία όλων των ανωτέρω μελών του και της Γραμματέως του.

**Αφού άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Αργυρώς Μαυρομαμάτη
Μελέτησε τα στοιχεία του φακέλου**

Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο και αποφάσισε τα ακόλουθα :

1. Η ένδικη έφεση όπως συμπληρώνεται με τον πρόσθετο λόγο αυτής και αναπτύσσεται με το από 19.10.2023 νομίμως κατατεθέν υπόμνημα, επανεισάγεται, νομίμως, μετά την εκτέλεση των όσων διατάχθηκαν με την 677/2023 απόφαση του Εβδόμου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Πρέπει δε να εξεταστεί ως προς την ουσιαστική βασιμότητά της, καθ' ο μέρος στρέφεται κατά της 69776/24.6.2019 απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, παρά τη δικονομική απουσία της εκκαλούσας, η οποία κλητεύθηκε νομότυπα προκειμένου να παραστεί στη συζήτησή της (βλ. την από 12.12.2023 έκθεση επίδοσης του υπαλλήλου του Ελεγκτικού Συνεδρίου Ιωάννη Χριστόπουλου προς την εκκαλούσα και την από 13.12.2023 έκθεση επίδοσης του δικαστικού επιμελητή του Ελεγκτικού Συνεδρίου Νεκταρίου Ντάνου προς τον πληρεξούσιο δικηγόρο της εκκαλούσας Κωνσταντίνο Χριστοδούλου) και δεδομένου ότι ο νόμιμος εκπρόσωπός της, με την από 15.1.2024 υπεύθυνη δήλωσή του, η γνησιότητα της οποίας επιβεβαιώνεται ηλεκτρονικά, μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης Δημόσιας Διοίκησης, από τον κωδικό Y9fCSvc9h8NH1gRMYgPd8Q [(αρ. 27 ν. 4727/2020 (Α' 184)], δήλωσε ότι επιθυμεί να εκδικαστεί η κρινόμενη έφεση, μετά του προσθέτου λόγου αυτής, κατά τη δικάσιμο της 16.1.2024.

2. Με την προσβαλλόμενη πράξη επιβλήθηκε στην εκκαλούσα δημοσιονομική διόρθωση με ανάκτηση ποσού δύο εκατομμυρίων τετρακοσίων είκοσι τριών χιλιάδων οκτακοσίων δεκαέξι ευρώ και εβδομήντα δύο λεπτών (2.423.816,72 €), που προέρχεται από τη χρηματοδότηση του Υποέργου 1 «Ανάταξη και αναβάθμιση του συστήματος Σηματοδότησης Τηλεδιοίκησης και

αντικατάσταση 70 αλλαγών τροχιάς σε εντοπισμένα τμήματα του άξονα Αθήνα Θεσσαλονίκη» της Πράξης «Εκσυγχρονισμός Σηματοδότησης – Τηλεδιοίκησης και εγκατάσταση ECTS Level 1 σε εντοπισμένα τμήματα του σιδηροδρομικού άξονα Αθήνα - Θεσσαλονίκη – Προμαχώνας (πλην Τιθορέα – Δομοκός)» με κωδικό ΟΠΣ 5003288, που έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 και συγχρηματοδοτείται από εθνικούς και ενωσιακούς πόρους (Ταμείο Συνοχής) μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Με βάση την προσβαλλόμενη η δημοσιονομική διόρθωση με ανάκτηση επιβλήθηκε για το λόγο ότι «... η μη εκπόνηση και έγκριση των μελετών από τη δανειοπάρχο εταιρεία, με χρήση του εξειδικευμένου προσωπικού της και της εμπειρίας που διαθέτει σε έργα σηματοδότησης – τηλεδιοίκησης, καθώς και η μη παροχή της εξειδικευμένης εμπειρίας και τεχνογνωσίας κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των εργασιών από την ανάδοχο Κ/Ξ σύμφωνα με τις συμβατικές της υποχρεώσεις, αποτελεί παραβίαση των όρων της διακήρυξης και των συμβατικών δεσμεύσεων της αναδόχου Κ/Ξ, όπως αναλυτικά τεκμηριώνεται στο κεφάλαιο Δ.3 της έκθεσης οριστικών αποτελεσμάτων ελέγχου.».

3. Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 θεσπίστηκε, μεταξύ άλλων, ένα αποκεντρωμένο σύστημα εφαρμογής και ελέγχου των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), στα οποία περιλαμβάνεται και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Σύμφωνα με την υιοθετούμενη από τον Κανονισμό αυτό αρχή της επιμερισμένης διαχείρισης, όπως προκύπτει και από τις αιτιολογικές του σκέψεις 66-67 και τα άρθρα 73-74 αυτού σε συνδυασμό με το αρ. 59 του Καν. 966/2012 «σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου», η πρωταρχική ευθύνη για την υλοποίηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο των συγχρηματοδοτούμενων από ευρωπαϊκούς πόρους πράξεων, που εντάσσονται στο πλαίσιο εφαρμογής εγκεκριμένων επιχειρησιακών προγραμμάτων, καθώς και ο έλεγχός τους, ανήκουν, κατά πρώτο λόγο, στην

ευθύνη των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προλαμβάνουν, διαπιστώνουν και διορθώνουν τις παρατυπίες καθώς και, σε περίπτωση που διαπιστωθεί τυχόν παρατυπία, να προβαίνουν στις απαραίτητες δημοσιονομικές διορθώσεις, οι οποίες συνίστανται στην ακύρωση του συνόλου ή μέρους της δημόσιας συνεισφοράς σε μια πράξη ή επιχειρησιακό πρόγραμμα, ανακτώντας τυχόν καταβεβλημένα ποσά (αρ. ιδίως 74, 122 και 143 του Καν., απόφαση του Δικαστηρίου της 20.6.2013, C 568/2011, σκ. 50, της 21.12.2011, C 465/2010, σκ. 34-35, της 28.10.2010, C 367/2009, σκ. 50-51, της 13.3.2008, C 383/2006, σκ. 37-40). Απαραίτητη προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση παρατυπίας, κατά την έννοια του άρθρου 2 περ. 36 του Κανονισμού 1303/2013 (βλ. και 3 περ. 19 του ν. 4314/2014, Α' 265) είναι, εκτός των άλλων, η διαπίστωση παραβίασεως του ενωσιακού ή του κατ' εφαρμογή αυτού εθνικού δικαίου (πρβ. Ελ.Συν. Ολομ. 18/2020, σκ. V.A, Τμ I 1450/2018, σκ. IV.5, πρβλ. απόφαση της 26ης Μαΐου 2016, Județul Neamț και Județul Bacău, C-260/14 και C-261/14, σκέψεις 37 και 43, απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2017, Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere, C-408/16, σκέψη 55).

4. Η υπό κρίση υπόθεση, ως εκ του αντικειμένου της σύμβασης, του χρόνου ανάθεσής της και της προϋπολογισθείσας αξίας της, διέπεται από τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/17/ΕΚ «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε, η οποία μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το π.δ. 59/2007 (Α' 63), καθώς και συμπληρωματικά τις διατάξεις του ν. 3316/2005 (Α' 42) που διέπουν την ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στον «Κανονισμό Ανάθεσης και Εκτέλεσης Μελετών της ΕΡΓΑ ΟΣΕ Α.Ε.» που εγκρίθηκε με την Φ4.2/1446/60/8.2.2001 απόφαση του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών (Β' 202). Ειδικότερα, στο π.δ. 59/2007 ορίζεται στο άρθρο 29 «Στη συγγραφή υποχρεώσεων, ο αναθέτων φορέας ζητεί από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει. Σε μια τέτοια περίπτωση η ευθύνη του

κυρίου οικονομικού φορέα δεν αίρεται» και στο άρθρο 54 «1. Οι αναθέτοντες φορείς που ορίζουν τα κριτήρια επιλογής σε ανοικτή διαδικασία ενεργούν σύμφωνα με αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια που είναι στη διάθεση των ενδιαφερόμενων οικονομικών φορέων. (...) 6. Όταν τα κριτήρια που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 περιλαμβάνουν απαιτήσεις σχετικά με τις τεχνικές και/ή επαγγελματικές ικανότητες του οικονομικού φορέα, τότε ο οικονομικός φορέας μπορεί, όταν ενδείκνυται και για δεδομένη σύμβαση, να κάνει χρήση της ικανότητας άλλων φορέων, ανεξαρτήτως της νομικής φύσης των υφιστάμενων σχέσεων μεταξύ αυτού και των εν λόγω φορέων. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να αποδεικνύει στον αναθέτοντα φορέα ότι διαθέτει, για την εκτέλεση της σύμβασης, τα απαραίτητα μέσα, π.χ. με την παροχή εγγυήσεων εκ μέρους των εν λόγω φορέων ότι θα διαθέσουν στον οικονομικό φορέα τα απαραίτητα μέσα.».

5. Από την αντιπαραβολή των δύο αυτών διατάξεων γίνεται σαφής η διάκριση μεταξύ της υπεργολαβίας και της δάνειας εμπειρίας. Με τη διάταξη του άρθρου 54 του π.δ/μox 59/2007 αναγνωρίζεται το δικαίωμα κάθε οικονομικού φορέα να επικαλείται, για συγκεκριμένη σύμβαση, τις τεχνικές δυνατότητες - μεταξύ των οποίων και την προηγούμενη εμπειρία, από την επιτυχή υλοποίηση παρόμοιων συμβάσεων στο παρελθόν - άλλων φορέων, των δανειοπαρόχων, ασχέτως της φύσεως των δεσμών του με αυτούς, εφόσον αποδεικνύεται ότι ο υποψήφιος θα έχει όντως στη διάθεσή του τους δάνειους αυτούς πόρους που είναι αναγκαίοι για την εκτέλεση της σύμβασης. Στο πλαίσιο αυτό, προς όφελος της έκθεσης των δημοσίων συμβάσεων στον ευρύτερο δυνατό ανταγωνισμό, προς το σκοπό διευκόλυνσης της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και συγχρόνως της επίτευξης του στόχου της ευρύτερης συμμετοχής τους στη διαδικασία ανάθεσης, ο κάθε υποψήφιος ανάδοχος διαθέτει μεγάλο περιθώριο ευχέρειας, αναφορικά με τη μορφή, τους κανόνες και τους όρους της συνεργασίας που θα επιλέξει να διαμορφώσει με τους τρίτους δανειοπάροχους φορείς (όπως λόγου χάριν παροχή διοικητικής, τεχνικής, συμβουλευτικής υποστήριξης κ.ο.κ.). Η υπεργολαβία, που ορίζεται στο άρθρο 29 του ανωτέρω νομοθετήματος, ήτοι η ανάθεση διακριτών τμημάτων της σύμβασης σε τρίτο, αποτελεί, απλώς, έναν από τους πολλούς τρόπους με τους οποίους ένας οικονομικός φορέας μπορεί να

στηριχθεί στην ικανότητα άλλου φορέα του δανειοπάρoχου, και δεν μπορεί να επιβληθεί, άνευ άλλου τινός, από την αναθέτουσα αρχή. Καίτοι πάντως, ο ανάδοχος είναι ελεύθερος να συνάπτει δεσμούς με τους φορείς, στις δυνατότητες των οποίων στηρίζεται και να επιλέγει τη νομική φύση των δεσμών του με αυτούς, εντούτοις, οφείλει να αποδεικνύει ότι όντως έχει στη διάθεσή του τους πόρους των συγκεκριμένων φορέων που δεν του ανήκουν και είναι αναγκαίοι για την εκτέλεση της συγκεκριμένης συμβάσεως. Συνεπώς, ο ανάδοχος δεν μπορεί να δηλώνει ότι στηρίζεται στις δυνατότητες άλλων φορέων χωρίς πράγματι να τις χρησιμοποιεί αλλά μόνον κατά φαινόμενο με σκοπό την αμιγώς τυπική πλήρωση προϋποθέσεων που απαιτούνται από τον αναθέτοντα φορέα. Ο, δε, αναθέτων φορέας μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς στην άσκηση του δικαιώματος αυτού του αναδόχου, που πηγάζει από το άρθρο 54 του 59/2007 π.δ/μος, με σκοπό τη διασφάλιση της άρτιας και ποιοτικής υλοποίησης του έργου, λαμβάνοντας υπόψιν, τις ειδικότερες συντρέχουσες περιστάσεις, τη φύση και το σκοπό της προς σύναψη σύμβασης και τους κινδύνους που ελλοχεύουν, ζητώντας από τον τρίτο φορέα δάνειας εμπειρίας να έχει άμεση και προσωπική συμμετοχή στην υλοποίηση της σύμβασης. Παρέχεται, δηλαδή, στον αναθέτοντα φορέα η ευχέρεια να επέμβει, στη μορφή της συνεργασίας μεταξύ του αναδόχου και του δανειοπάρoχου του, θέτοντας συγκεκριμένους κανόνες, με βάση τους οποίους επιτρέπεται ο ανάδοχος να στηριχθεί στις δυνατότητες του δανειοπάρoχου και να έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους δάνειους πόρους, υπό τον όρο, όμως, και στο βαθμό, πάντως, που μια τέτοια απαίτηση του αναθέτοντος φορέα συνδέεται με το αντικείμενο της σύμβασης και είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας (ΕλΣυν Ολ. 1579/2023, Έβδομο Τμ. 676/2023, 886/2023, ΔΕΕ απόφαση της 26.1.2023, C-403/2021, σκ. 73-75, Διάταξη της 30.9.2022, C-592/2021, σκ. 27, της 11.7.2019, C-697/2017, σκ. 45-46, της 5.4.2017, C 298/2015, απόφαση της 7.4.2016, C-324/14, σκ. 42, 47-48, 53-54).

6. Τέλος στο άρθρο 19 του ν. 3316/2005, που εφαρμόζεται εν προκειμένω ως εκ του χρόνου σύναψης της επίμαχης σύμβασης (αρ. 376 παρ. 1 και 2 ν. 4412/2016, Α' 147) ορίζεται ότι «1. Σε όλες τις περιπτώσεις ανάθεσης και εκτέλεσης συμβάσεων δημόσιων έργων, στις οποίες, σύμφωνα με τις κείμενες

διατάξεις, αναλαμβάνεται η υποχρέωση εκπόνησης ή τροποποίησης μελέτης από την εργοληπτική επιχείρηση που πρόκειται να εκτελέσει ή εκτελεί δημόσιο έργο, η μελέτη αυτή ή η τροποποίηση εγκρίνεται από την αναθέτουσα Αρχή ή τον εργοδότη, μόνον εφόσον έχει εκπονηθεί και υπογραφεί νόμιμα από πρόσωπα που έχουν την ιδιότητα του μελετητή για την εκπόνηση των μελετών δημόσιων έργων, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, τα οποία έχουν γνωστοποιηθεί στην αναθέτουσα Αρχή και έχουν γίνει αποδεκτά από αυτήν ρητώς ή σιωπηρώς. Η αντικατάσταση γνωστοποιηθέντος μελετητή γίνεται μόνο με ρητή έγκριση της αναθέτουσας Αρχής.» (βλ. και νεότερη διάταξη του άρθρου 197 ν. 4412/2016).

7. Στην υπό κρίση υπόθεση, από όλα τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα:

8. Με την οικ. 1605/23.12.2016 απόφαση της Ειδικής Γραμματέα Διαχείρισης Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ΕΤΠΑ και ΤΑ (ΑΔΑ : ΩΩ30465ΧΙ8-8ΚΨ) εντάχθηκε η πράξη «Εκσυγχρονισμός Σηματοδότησης – Τηλεδιοίκησης και εγκατάσταση ECTS Level 1 σε εντοπισμένα τμήματα του σιδηροδρομικού άξονα Αθήνα - Θεσσαλονίκη – Προμαχώνας (πλην Τιθορέα – Δομοκός)» στον άξονα προτεραιότητας «Διευρωπαϊκό Σιδηροδρομικό Δίκτυο Συνδέσεις (ΤΣ)» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, με δικαιούχο της πράξης την εκκαλούσα, η οποία συγχρηματοδοτείται από εθνικούς και ενωσιακούς πόρους και συγκεκριμένα από το Ταμείο Συνοχής, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Η συνολική δημόσια δαπάνη της πράξης ορίστηκε αρχικά, στο ποσό των 63.348.157,56 ευρώ, ενώ η επιλέξιμη δημόσια δαπάνη, για τον υπολογισμό της στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ταμείο Συνοχής), ορίστηκε στο ποσό των 39.954.002,71 ευρώ. Η πράξη περιλάμβανε δύο υποέργα, εκ των οποίων το Υπόεργο 1, την υλοποίηση του οποίου αφορά η προσβαλλόμενη πράξη, είχε ως φυσικό αντικείμενο την ανάταξη και αναβάθμιση του υφιστάμενου συστήματος συμβατικής σηματοδότησης – τηλεδιοίκησης σε εντοπισμένα τμήματα του άξονα Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Προμαχώνα (πλην του τμήματος Τιθορέα – Δομοκός) μήκους 519,4 χλμ και αντικατάσταση 70 αλλαγών τροχιάς επί του ίδιου άξονα. Το Υπόεργο 2 αφορούσε

στην εγκατάσταση και προσωρινή παραλαβή του συστήματος ελέγχου – χειρισμού σηματοδότησης ECTS Level 1 σε 402 χλμ, εντοπισμένων τμημάτων, του σιδηροδρομικού άξονα Αθήνα – Θεσσαλονίκη. Με την οικ. 6945/6.9.2018 όμοια απόφαση (ΑΔΑ : 7ΘΖΔ465ΧΙ8-Ξ9Ψ) τροποποιήθηκε η άνω πράξη, με την προσθήκη νέου υποέργου, που αφορούσε στην κάλυψη των δαπανών διαχείρισης και διοίκησης του, καθώς και την προσθήκη νέων κατηγοριών δαπανών που δεν ήταν επιλέξιμες με την αρχική πράξη ένταξης, ενώ αυξήθηκε η συνολική δημόσια δαπάνη στο ποσό των 65.868.829,75 ευρώ, καθώς και η επιλέξιμη δημόσια δαπάνη, για τον υπολογισμό της στήριξης της Ένωσης, στο ποσό των 45.350.740,87 ευρώ. Τέλος, με την οικ. 7267/11.10.2018 όμοια απόφαση (ΑΔΑ : ΨΦΥΜ465ΧΙ8-Ω3Η) τροποποιήθηκε εκ νέου η άνω πράξη, με την προσθήκη νέου υποέργου, που αφορά στην 1^η Συμπληρωματική Σύμβαση του Υποέργου 1, με αντικείμενο την αναβάθμιση των απαραίτητων συσκευών τηλεμετρίας για την επικοινωνία του συστήματος σηματοδότησης των τηλεδιοικήσεων της σηματοδότησης Αθηνών, Λάρισας και Θεσσαλονίκης, της τηλεδιοίκησης ηλεκτροκίνησης της Θεσσαλονίκης και των τοπικών σταθμών εργασίας του τμήματος Πλατύ – Προμαχώνας, και την αποκατάσταση της σηματοδότησης του σταθμού Κατερίνης. Αυξήθηκε δε η συνολική δημόσια δαπάνη στο ποσό των 83.046.611,26 ευρώ, καθώς και η επιλέξιμη δημόσια δαπάνη, για τον υπολογισμό της στήριξης της Ένωσης, στο ποσό των 57.297.585,28 ευρώ.

9. Η συμβασιοποίηση του υποέργου 1 έγινε κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013. Ειδικότερα, για την ανάθεση του εν λόγω υποέργου η εκκαλούσα προκήρυξε δημόσιο ανοιχτό διαγωνισμό δυνάμει της 717/2013 διακήρυξης. Στο συμβατικό αντικείμενο του εν λόγω υποέργου περιλαμβάνονταν, εκτός των άλλων και οι μελέτες εφαρμογής για την αποκατάσταση της καλής λειτουργίας, καθώς και την αναβάθμιση της σηματοδότησης του κάθε τμήματος, από ΣΚΑ έως Πλατύ, με την προσθήκη και επιπλέον λειτουργιών ασφαλείας, όπως την εφαρμογή συνθηκών διαδρομής ολίσθησης, την εγκατάσταση συμπληρωματικού φωτισήματος Σφ5 για την προειδοποίηση αντίθετης κυκλοφορίας και την εγκατάσταση χρονικού χειροκίνητης απελευθέρωσης διαδρομής με κατειλημμένο το κύκλωμα προσέγγισης (βλ. κεφ. 3.2 Τεχνικής

Περιγραφής και σελ. 8 διευκρινήσεων ΕΡΓΑ ΟΣΕ). Σύμφωνα με την από Οκτώβριο 2013 Ειδική Συγγραφή Υποχρεώσεων (ΕΣΥ, Τεύχος 1) ο ανάδοχος ήταν υποχρεωμένος να εκπονήσει και να υποβάλλει προς έγκριση στην Υπηρεσία τις μελέτες εφαρμογής σηματοδότησης (άρθρο 15.5). Ορίζεται δε ότι «... οι όποιες μελέτες περιλαμβάνονται στις υποχρεώσεις του Αναδόχου (...) θα εκπονηθούν από Γραφείο(α) Μελετών (Γ.Μ), έμπειρο(α) σε παρόμοιες μελέτες. Το (τα) Γραφείο (α) Μελετών που θα χρησιμοποιηθεί (ουν), θα είναι ανεξάρτητο(α) από την (τις) εργοληπτική (ες) επιχείρηση (εις) του Αναδόχου» (άρθρο 15.7). Εκτός αυτού, μέσα σε εξήντα ημερολογιακές ημέρες (60) από την υπογραφή της σύμβασης ο ανάδοχος υποχρεούτο μεταξύ άλλων, να εκπονήσει και να υποβάλλει τελική έκθεση ανασκόπησης και επαλήθευσης των τεχνικών μελετών του έργου, η οποία θα συνοδευόταν από λεπτομερή οριστικό πίνακα όλων των μελετών, που είχαν ήδη υποβληθεί και που εκπονούνταν από τους μελετητές του αναδόχου σε συνδυασμό με τις προθεσμίες της ΕΣΥ, για τη χορήγηση στον ανάδοχο των εγκεκριμένων οριστικών μελετών εκ μέρους της Υπηρεσίας, με ενημέρωση και οριστικοποίηση του χρονοδιαγράμματος για την ολοκλήρωσή τους (άρθρο 4.3.3.3. λ της ΕΣΥ). Μετά την έγκριση από την Υπηρεσία των επιμέρους μελετών εφαρμογής ο ανάδοχος θα προέβαινε σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την προμήθεια, εγκατάσταση, τροποποίηση, σύνδεση και θέση σε λειτουργία του απαραίτητου εξοπλισμού προκειμένου να υλοποιηθούν οι εγκεκριμένες μελέτες εφαρμογής. Για τη θέση σε λειτουργία του εξοπλισμού έπρεπε να προηγηθούν εκ μέρους του αναδόχου όλες οι απαραίτητες προσαρμογές και δοκιμές, έτσι ώστε το σύνολο του εξοπλισμού να παρέχει ένα πλήρες, ενιαίο, λειτουργικό και ασφαλές σύστημα αμφίδρομης σηματοδότησης και τηλεδιοίκησης σε πλήρη εκμετάλλευση, σύμφωνα με τις λειτουργικές απαιτήσεις και προδιαγραφές της σύμβασης. Στο πλαίσιο αυτό οριζόταν, μεταξύ άλλων, ότι ο ανάδοχος θα υπέβαλλε σχέδιο ασφαλείας (Safety Plan) για κάθε σταθμό και για το σύνολο των εργασιών της σηματοδότησης – τηλεδιοίκησης από ανεξάρτητο οργανισμό επιθεώρησης, ειδικό για θέματα σηματοδότησης τηλεδιοίκησης, καθώς επίσης και θα εκπονούσε επιμέρους σχέδιο ασφαλείας για τμηματική Διοικητική Παραλαβή προς Χρήση ολοκληρωμένων

τμημάτων του έργου ή ανά σταθμό (άρθρα 3.2.3 και 5.1 έως 10 της Τεχνικής Περιγραφής).

10. Η διακήρυξη, η οποία αποτελεί το κανονιστικό πλαίσιο του διαγωνισμού και δεσμεύει τους διαγωνιζόμενους και την αναθέτουσα αρχή που οφείλει να εφαρμόζει αυστηρώς όσα ορίζονται σ' αυτήν (ΕλΣυν. Εβδ. 2106/2021) ορίζει στο άρθρο 22.7.Α.2 αυτής ότι για την παραδεκτή συμμετοχή στο διαγωνισμό κάθε μεμονωμένη εργοληπτική επιχείρηση και μία τουλάχιστον εκ των συμμετεχόντων σε κοινοπραξία έπρεπε επί ποινή αποκλεισμού να διαθέτει αποδεδειγμένη ειδική εμπειρία στη μελέτη, κατασκευή, δοκιμή, θέση σε λειτουργία και συντήρηση Συστημάτων Σηματοδότησης – Τηλεδιοίκησης ως κάτωθι : Να έχει μελετήσει, κατασκευάσει, εγκαταστήσει, δοκιμάσει, θέσει σε λειτουργία και συντηρήσει ολοκληρωμένο σύστημα αμφίδρομης σηματοδότησης με τουλάχιστον ένα (1) ηλεκτρονικό και ένα (1) καλωδιακό (RRI) σύστημα αλληλομανδάλωσης στο ίδιο ή σε άλλο έργο, καθώς και τους αντίστοιχους τοπικούς σταθμούς εργασίας, με Επίπεδο Ολοκληρωμένης Ασφάλειας 4 (Safety Integrity Level – SIL4) το οποίο θα αποδεικνύεται μέσω πιστοποιητικού για το ηλεκτρονικό σύστημα αλληλομανδάλωσης σε τουλάχιστον 25 χλμ συνεχόμενης σιδηροδρομικής γραμμής, για ταχύτητες τουλάχιστον 160km/h εν λειτουργία Σιδηροδρομικού Δικτύου. Η εγκατάσταση αυτή θα αφορά σε τμήμα γραμμής στο οποίο θα περιλαμβάνονται κατ' ελάχιστον δύο (2) διαδοχικοί Σιδηροδρομικοί Σταθμοί και η μεταξύ αυτών ανοιχτή γραμμή. Περαιτέρω, στο άρθρο 23.5 αυτής ορίζεται ότι «Ι. Οι προσφέροντες έχουν τη δυνατότητα να επικαλεστούν ότι διαθέτουν την εμπειρία, ικανότητα και υπηρεσίες (...) άλλου οικονομικού φορέα (εφεξής ο τρίτος), κατά την έννοια των παρ. (5) και (6) του άρθρου 54 της οδηγίας 2004/17/EK και του αρ. 45 του π.δ. 59/2007 (...) για την εκπλήρωση των αναληφθησομένων συμβατικών και ότι με τον τρόπο αυτό πληρούν τους όρους των παραπάνω παραγράφων του παρόντος άρθρου. (...) ΙΙΙ. Πέραν των προαναφερομένων, οι προσφέροντες θα πρέπει επίσης ν' αποδείξουν ότι θα έχουν στη διάθεσή τους καθ' όλη της διάρκειας της συμβάσεως την εμπειρία, ικανότητα και υπηρεσίες (...) του τρίτου και για το σκοπό αυτό θα πρέπει να προσκομίζουν με την προσφορά τους, τουλάχιστον : Α) Έγγραφο συμφωνία μεταξύ του τρίτου

και του προσφέροντα από την οποία θα αποδεικνύεται ότι ο τρίτος δεσμεύεται να παρέχει την επικαλεσθείσα από τον προσφέροντα εμπειρία (...) καθόλη της διάρκεια της συμβάσεως και Β) έγγραφη δήλωση του τρίτου προς την ΕΡΓΑ ΟΣΕ ΑΕ με την οποία θα αναλαμβάνει να παρέχει την ως άνω επικληθείσα από τον προσφέροντα εμπειρία (...).».

11. Στο διαγωνισμό υποβλήθηκαν τρεις (3) προσφορές και ανάδοχος του έργου αναδείχθηκε η κοινοπραξία «TOMH ABETE & ALSTOM TRANSPORT S.A.», η οποία για την ανάγκη παραδεκτής συμμετοχής της στο διαγωνισμό, επικαλέστηκε ως δάνεια την ειδική εμπειρία του τρίτου οικονομικού φορέα «ALSTOM Ferroviaria SpA» στα συστήματα σηματοδότησης – τηλεδιοίκησης, σύμφωνα με τα απαιτούμενα στο άρθρο 22.7.A.2 της διακήρυξης και προσκόμισε το από 3.2.2014 ιδιωτικό συμφωνητικό μεταξύ αυτής, ως αναδόχου, και της τρίτης, ως δανειοπαρόχου εμπειρίας, καθώς και τρεις, με ημερομηνία σύνταξης 3.2.2014, υπεύθυνες δηλώσεις του νομίμου εκπροσώπου στην Ελλάδα της δανειοπαρόχου ως άνω τρίτης εταιρείας. Σύμφωνα με το ως άνω από 3.2.2014 ιδιωτικό συμφωνητικό «1.5 (...) η εταιρεία ALSTOM FERROVIARIA S.p.A. αναλαμβάνει να παρέχει την κατά τα ανωτέρω απαιτούμενη εμπειρία, ικανότητα και υπηρεσίες προς την ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ TOMH ABETE – ALSTOM TRANSPORT S.A. και ξεχωριστά προς κάθε εταιρεία – μέλος που την απαρτίζει (...) καθώς και όλων των αναγκαίων μέσων όπως εξοπλισμού, εργατοτεχνικού, διοικητικού και επιστημονικού προσωπικού, εμπειρίας και τεχνογνωσίας (ενδεικτική απαρίθμηση), σύμφωνα με τις απαιτήσεις της σχετικής Διακήρυξης, τόσο κατά τη συμμετοχή της στη διαδικασία επιλογής αναδόχου, όσο και καθ' όλη της διάρκεια εκτέλεσης της ανωτέρως σύμβασης σε περίπτωση που η εν λόγω Κοινοπραξία ανακηρυχθεί ανάδοχος. (...) 2. Για την υλοποίηση της εν λόγω συμφωνίας, τόσο κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού όσο και καθ' όλη την διάρκεια της εκτέλεσης της Σύμβασης του έργου, η εταιρεία ALSTOM FERROVIARIA S.p.A. δεσμεύεται και εγγυάται να παράσχει τα ακόλουθα, αποκλειστικά στην ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ TOMH ABETE – ALSTOM TRANSPORT S.A. και στις εταιρείες μέλη της κοινοπραξίας οι οποίες και αποδέχονται την προαναφερόμενη ειδική εμπειρία. Συγκεκριμένα : * Την εμπειρία, τεχνογνωσία, * Το αναγκαίο ειδικευμένο προσωπικό και ανθρώπινο

δυναμικό με επαρκή εμπειρία στις τοπικές συνθήκες, * Τα τεχνικά μέσα και τον μηχανικό εξοπλισμό που απαιτούνται για τις εργασίες σηματοδότησης, * Για τους σκοπούς της προετοιμασίας του φακέλου του διαγωνισμού, ενημερωτικό υλικό σχετικά με την εμπειρία και τις συστάσεις της κλπ, συμπεριλαμβανομένων δικαιολογητικών/πιστοποιητικών, που θα βοηθήσουν στην σύνταξη της προσφοράς. 4. ΠΑΡΟΧΗ ΠΟΡΩΝ ALSTOM FERROVIARIA S.p.A. 4.1. Η ALSTOM FERROVIARIA S.p.A. θα είναι υπεύθυνη έναντι της αναθέτουσας αρχής αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με την ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΤΟΜΗ ΑΒΕΤΕ – ALSTOM TRANSPORT S.A. για τους πόρους που θα διαθέσει σύμφωνα με τις απαιτήσεις της διακήρυξης. 4.2. Η ALSTOM FERROVIARIA S.p.A. έχει λάβει πλήρη γνώση και αποδέχεται κατά ρητή και ανεπιφύλακτη δήλωση του εκπροσώπου της τους όρους της Διακήρυξης στην έκταση που αφορούν την παροχή των πόρων της.».

12. Το περιεχόμενο των από 3.2.2014 τριών υπεύθυνων δηλώσεων του νομίμου εκπροσώπου στην Ελλάδα της δανειοπαρόχου εταιρείας έχει ως εξής : 1^η δήλωση : «(...) υπό την ιδιότητά μου ως νόμιμα εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος της εταιρείας ALSTOM Ferroviaria S.p.A., δηλώνω υπεύθυνα ότι η εταιρεία ALSTOM Ferroviaria S.p.A. αναλαμβάνει και δεσμεύεται να παρέχει για τις εργασίες της σηματοδότησης γραμμής για το έργο (...) την εμπειρία, ικανότητα και υπηρεσίες προς την Κοινοπραξία «ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΤΟΜΗ ΑΒΕΤΕ – ALSTOM TRANSPORT S.A.» και ξεχωριστά προς κάθε εταιρεία – μέλος που την απαρτίζει, ΤΟΜΗ ΑΒΕΤΕ και ALSTOM TRANSPORT S.A. καθώς και όλα τα αναγκαία μέσα, όπως εξοπλισμό, εργατοτεχνικό, διοικητικό και επιστημονικό προσωπικό, εμπειρία και τεχνογνωσία (ενδεικτική απαρίθμηση), σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Διακήρυξης, τόσο κατά τη συμμετοχή της στη διαδικασία επιλογής αναδόχου, όσο και καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της ανωτέρω σύμβασης σε περίπτωση που η εν λόγω κοινοπραξία (...) ανακηρυχθεί ανάδοχος (...). 2^η δήλωση : «(...) υπό την ιδιότητά μου ως νόμιμα εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος της εταιρείας «ALSTOM Ferroviaria S.p.A.» στο πλαίσιο του Διαγωνισμού (...) που προκήρυξε η ΕΡΓΑ ΟΣΕ Α.Ε. (Α.Δ. 717) δηλώνω υπεύθυνα ότι ο παρακάτω πίνακας αποδίδει

ορθώς ανά κατηγορία το μέσο στελεχιακό προσωπικό που απασχόλησε η ALSTOM Ferroviaria S.p.A. κατά την τριετία 2011-2013.

		2010/2011	2011/2012	2012/2013
1	Μηχανικούς & Στελέχη	446	452	454
2	Διοικητικό Προσωπικό Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης	48	47	52
3	Εργάτες	225	181	152
4	Μαθητευόμενους	1	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	720	680	658

(..). 3^η δήλωση : «(...) υπό την ιδιότητά μου ως νόμιμα εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος της εταιρείας «ALSTOM Ferroviaria S.p.A.» στο πλαίσιο του Διαγωνισμού (...) που προκήρυξε η ΕΡΓΑ ΟΣΕ Α.Ε. (Α.Δ. 717) δηλώνω υπεύθυνα ότι η ALSTOM Ferroviaria S.p.A., εκτελεί συγχρόνως σε πολλές χώρες του κόσμου διάφορα έργα σηματοδότησης και σιδηροδρομικά και διαθέτει στο ίδιο το δυναμικό της όλα τα απαραίτητα στελέχη και τεχνικές υπηρεσίες για την άρτια εκτέλεση του υπόψη έργου. Ενδεικτικά θα χρησιμοποιήσει το παρακάτω προσωπικό της εταιρείας : 1 διευθυντής έργου, 2 μηχανικοί συστήματος, 2 μηχανικοί σηματοδότησης, 2 μηχανικοί δοκιμών και θέσης σε λειτουργία, 1 διευθυντής συμβάσεων, 1 διευθυντής ποιότητας, Λοιπό τεχνικό και διοικητικό προσωπικό σύμφωνα με τις ανάγκες του Έργου (...).»

13. Ακολούθως και αφού προηγουμένως εκδόθηκε η 149/2014 θετική Πράξη του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία κρίθηκε, στο πλαίσιο του προληπτικού ελέγχου νομιμότητας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 35 παρ. 3 του ν.4129/2013 (ΦΕΚ Α΄ 52), ότι δεν συντρέχουν ουσιώδεις νομικές πλημμέλειες που να κωλύουν τη σύναψή της, υπεγράφη η 717 από

26.9.2014 σύμβαση μεταξύ της εκκαλούσας και της άνω αναδόχου κοινοπραξίας για την υλοποίηση του εν λόγω έργου, ποσού 41.297.174,41 ευρώ (συμπεριλαμβανομένων ΓΕ & ΟΕ ύψους 5.569.693,60 ευρώ, απροβλέπτων 3.286,119,22 ευρώ, απολογιστικών εργασιών 348.619,39 ευρώ και δαπανών ανταλλακτικών, μελετών και τεκμηρίωσης ύψους 1.150.000,0 ευρώ), χωρίς αναθεώρηση και ΦΠΑ, τα οποία βαρύνουν την εκκαλούσα ως εργοδότη του έργου.

14. Στις 25.11.2014 - και αφού είχαν παραδοθεί στην ανάδοχο κοινοπραξία, από την εκκαλούσα, τα υφιστάμενα σχέδια της Bombardier, σύμφωνα με τα οποία είχαν κατασκευαστεί τα συστήματα αλληλομανδάλωσης της σηματοδότησης - η ανάδοχος, με την ΟΔΟ-717/034/2014 επιστολή της, που παρελήφθη αυθημερόν από την εκκαλούσα με αριθμό πρωτοκόλλου εισερχομένων της 252865/25.11.2014, υπέβαλε την τελική έκθεση ανασκόπησης και επαλήθευσης των τεχνικών μελετών του έργου, συνοδευόμενη από πίνακα όλων των μελετών που είχαν παραδοθεί από την εκκαλούσα, σε συμμόρφωση με τα οριζόμενα στο άρθρο 4.3.3.3. λ της ΕΣΥ (βλ. παραπάνω σκέψη 9). Η έκθεση αυτή με τον τίτλο «ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ – ΤΗΛΕΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΙΧΛ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΟΜΟΥΣ», υπογράφεται υπό την εταιρική επωνυμία της δανειοπαρόχου εταιρείας ALSTOM Ferroviaria S.p.A., περιέχει παράθεση των υφισταμένων συστημάτων Σηματοδότησης τεχνολογίας RRI και σκοπό έχει, κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 1 αυτής «... να παρουσιάσει τα αποτελέσματα του ελέγχου των τροποποιήσεων της λογικής αλληλασφάλισης που απαιτούνται από τη σύμβαση 717 για το σύστημα ΙΧΛ με ηλεκτρονόμους RPI Τεχνολογίας Bombardier. Οι τροποποιήσεις του υφιστάμενου συστήματος (...) συνοψίζονται στις παρακάτω κατηγορίες 1. Εφαρμογή συνθηκών Διαδρομής Ολίσθησης (Overlap). Σε περιοχή σταθμού. Σε περιοχή ανοιχτής γραμμής. 2. Εγκατάσταση/Τροποποίηση Συμπληρωματικού Φωτοσήματος (Σφ5) και Σταθερής Ανακλαστικής Πινακίδας (σφ5) προειδοποίησης αντίθετης κυκλοφορίας. 3. Εγκατάσταση Χρονικού Χειροκίνητης Απελευθέρωσης Διαδρομής με κατηλελυμένο το κύκλωμα προσέγγισης (...).».

15. Στη συνέχεια, η ανάδοχος με την από 23.12.2014 επιστολή της, που παρελήφθη επίσης αυθημερόν από την εκκαλούσα με αριθμό πρωτοκόλλου εισερχομένων 254597/23.12.2014, γνωστοποίησε την εταιρία «ΚΟΜΕΛ Α.Ε.» στην οποία ανέθεσε την εκπόνηση της μελέτης εφαρμογής του συστήματος σηματοδότησης, με συνοπτική παρουσίασή της. Ειδικότερα, στην οικεία επιστολή της μεταξύ άλλων αναγραφόταν «(...) Η ΚΟΜΕΛ Α.Ε. είναι μια πρωτόπορος και εξειδικευμένη τεχνική εταιρεία ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων και αυτοματισμών με άριστη τεχνογνωσία και εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό που σχεδόν εξ ολοκλήρου αποτελείται από διπλωματούχους & πτυχιούχους μηχανικούς. Η εταιρεία δραστηριοποιείται από το 1986 στο χώρο των έργων αυτοματοποίησης παραγωγικών μονάδων, γραμμών παραγωγής αλλά και διαδικασιών. (...) Έχει πολύ μεγάλη εμπειρία σε τέτοια συστήματα έχοντας φέρει εις πέρας σύνθετα έργα σε Ελλάδα και εξωτερικό. (...) Ειδικά για το σιδηρόδρομο έχουμε αναλάβει έργα στον ΗΣΑΠ ως υπεργολάβοι της Κ/Ξ ΑΚΤΩΡ – Μοχλός για τη ρύθμιση των κυκλωμάτων σηματοδότησης (FTGS) των γραμμών του ΗΣΑΠ, καθώς και ως υπεργολάβοι της ALSTOM Transport για αναβάθμιση του δικτύου επικοινωνίας όλων των Υποσταθμών του Μετρό της Αθήνας (...) Η αυτοματοποίηση αφορά τόσο στην λειτουργία όσο και στην καταγραφή και επεξεργασία κρίσιμων δεδομένων. Αναλαμβάνει έργα από το αρχικό στάδιο της μελέτης μέχρι και τη θέση σε λειτουργία «με το κλειδί στο χέρι»».

16. Με τα 255156/12.1.2015 και 259301/2.4.2015 έγγραφα του Διευθυντή της Διεύθυνσης Έργων ΙΙ και Προϊσταμένου της Διευθύνουσας Υπηρεσίας (Κλιμάκιο Επίβλεψης Α.Σ. 717) της εκκαλούσας ζητήθηκε η επανυποβολή, από την ανάδοχο, των μελετών εφαρμογής σηματοδότησης που αφορούν στις παρεμβάσεις στα σχέδια συρμάτωσης των υφισταμένων συστημάτων αλληλομανδάλωσης διότι, μεταξύ άλλων και πέραν των λοιπών παρατηρήσεων που αφορούσαν στην ουσιαστική ορθότητα και πληρότητά τους, οι μελέτες πρέπει υποχρεωτικά να συνοπογράφονται (στις κυψέλες «ΕΓΚΡΙΣΗ» και «ΕΘΕΩΡΗΘΗ») από την ως άνω δανειοπάροχο της ειδικής εμπειρίας, στα συστήματα σηματοδότησης.

17. Η ανάδοχος με το 263082/24.6.2015 έγγραφό της αντέτεινε, μεταξύ άλλων, ότι η δανειοπάροχος εταιρεία έχει δεσμευτεί με τα έγγραφα που κατατέθηκαν στη φάση υποβολής των προσφορών, να παρέχει την εμπειρία, την ικανότητα και τις υπηρεσίες της προς την ανάδοχο τόσο κατά τη συμμετοχή της στη διαγωνιστική διαδικασία, όσο και καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης. Πέραν τούτου επισήμανε το γεγονός ότι οι παρεμβάσεις στα σχέδια των συρματώσεων έχουν εκπονηθεί από εταιρεία που έχει γνωστοποιηθεί, ήδη, στην εκκαλούσα, ενώ η ορθότητα των μελετών θα επιβεβαιωθεί από δοκιμές στο πεδίο από ανεξάρτητο ελεγκτή μηχανικό. Τέλος η ασφάλεια του συστήματος σηματοδότησης θα πιστοποιηθεί από ανεξάρτητο πιστοποιημένο οργανισμό, ο οποίος θα εκδώσει αντίστοιχη έκθεση ασφαλείας (αρ. 5.5 της Τεχνικής Περιγραφής).

18. Ακολούθησε η 264696/7.8.2015 επιστολή της εκκαλούσας με την οποία εγκρίθηκε μέρος των επίμαχων μελετών με διαβάθμιση «2», δηλαδή ότι η ανάδοχος μπορεί να προχωρήσει με δική της ευθύνη, αφού λάβει υπόψη τις παρατηρήσεις που αναφέρονται στην εγκριτική επιστολή. Επιστημάνθηκε δε στην ανάδοχο ότι οι επίμαχες μελέτες θα υποβάλλονται με ευθύνη της και κάθε τμήμα του έργου θα παραλαμβάνεται και θα αποδίδεται σε κυκλοφορία, μόνο μετά την πιστοποίηση από ανεξάρτητο φορέα ότι το προκύπτον σύστημα είναι πλήρως λειτουργικό και ασφαλές, σύμφωνα με το άρθρο 5.4 της Τεχνικής Περιγραφής.

19. Στη συνέχεια με την 267896/26.10.2015 επιστολή της, η ανάδοχος ενημέρωσε ότι τη διαχείριση των θεμάτων ασφαλείας του συστήματος αλληλεξάρτησης με ηλεκτρονόμους και την προετοιμασία και έκδοση της μελέτης ασφαλείας (που θα υποβληθεί για αξιολόγηση στον Ανεξάρτητο Επιθεωρητή Ασφαλείας, σύμφωνα με το άρθρο 5.5 της Τεχνικής Περιγραφής) θα αναλάβει η εταιρεία Clearsy, επισυνάπτοντας και όλα τα απαραίτητα γι' αυτήν στοιχεία. Προηγουμένως, με την ΟΔΟ7171/331/23.6.2015 επιστολή της, η ανάδοχος γνωστοποίησε πως η εταιρεία «Rina Services» θα παρέχει τις υπηρεσίες της ως Ανεξάρτητος Επιθεωρητής Ασφαλείας των συστημάτων αλληλασφάλισης με ηλεκτρονόμους. Προκειμένου δε να ολοκληρωθεί η μελέτη ασφαλείας του συστήματος σηματοδότησης και να παραδοθεί στον Ανεξάρτητο Επιθεωρητή

Ασφαλείας προς αξιολόγηση ζήτησε με την ίδια ως άνω από 26.10.2015 επιστολή της από την ανάδοχο τη χορήγηση των πιστοποιητικών ασφαλείας των ηλεκτρονικών συσκευών TEM32 και τα πιστοποιητικά ασφαλείας του συστήματος των μετρητών αξόνων.

20. Κατά τη χρονική περίοδο από 10.10.2018 έως 8.11.2018 διενεργήθηκε από την ΕΔΕΛ έλεγχος στο υποέργο 1. Ο έλεγχος του φυσικού αντικειμένου διεξήχθη στο τμήμα «ΣΚΑ – Οινόη» ενώ ρητώς αναφέρεται ότι ο έλεγχος του 1^{ου} ΑΠΕ και της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης δεν αποτελεί αντικείμενο του ελέγχου. Κατά τον έλεγχο διαπιστώθηκε ότι οι υποβληθείσες μελέτες – παρεμβάσεις στα σχέδια συρματώσεων για το τμήμα ΣΚΑ - Πλατύ που είχαν συνταχθεί από την ανώνυμη μελετητική εταιρεία με την επωνυμία «ΚΟΜΕΛ Α.Ε.», δεν έφεραν την υπογραφή και την σφραγίδα της δανειοπάρχοχου εταιρείας «ALSTOM Ferroviaria S.p.A», ενώ η μελετητική εταιρεία «ΚΟΜΕΛ Α.Ε.», σύμφωνα με το υποβληθέν πτυχίο της, ανήκε στη κατηγορία μελετών Α και Β τάξης και συνεπώς δεν διέθετε την απαιτούμενη από τη διακήρυξη (άρθρα 22.7.Α.2 και Β) και τα συμβατικά τεύχη εμπειρία και τεχνική ικανότητα.

21. Κατόπιν αυτού, η εκκαλούσα με το 13447/18/29.11.2018 έγγραφο του Διευθύνοντος Συμβούλου της, κάλεσε τη δανειοπάρχοχου εταιρεία να της γνωστοποιήσει τα μέσα που διέθεσε για την υλοποίηση των εργασιών σηματοδότησης, εκ των αναφερομένων στην από 3.2.2014 μνημονευόμενη υπεύθυνη δήλωσή της που αφορούν ενδεικτικά σε εξοπλισμό, εργατοτεχνικό, διοικητικό και επιστημονικό προσωπικό. Αντίστοιχα, η ίδια απέστειλε και το 13452/18/30.11.2018 έγγραφο του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Έργων και Προϊσταμένου της Διευθύνουσας Υπηρεσίας της, προς την ανάδοχο, αναφέροντας, μεταξύ άλλων, ότι η υλοποίηση του εξειδικευμένου αντικειμένου του έργου απαιτεί την άμεση και στενή συνεργασία της αναδόχου με τη δανειοπάρχοχου εταιρεία, κατά την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών, η οποία αποδεικνύεται μόνο με τη συνυπογραφή αυτών από το εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό της δανειοπάρχοχου, υπό την εταιρική επωνυμία και σφραγίδα αυτής.

22. Σε εκτέλεση του ως άνω πρώτου κατά σειρά εγγράφου της εκκαλούσας η δανειοπάρχοχου εταιρεία απέστειλε το από 16.1.2019 έγγραφό της (αριθμός

πρωτοκόλλου εισερχομένων ΕΡΓΑ ΟΣΕ ΑΕ 538/17.1.2019) στο οποίο αναφέρονται εκτός των άλλων τα εξής : «(...) Η εταιρεία μας ALSTOM Ferroviaria S.p.A. θυγατρική του Ομίλου Εταιρειών ALSTOM, όποτε της ζητήθηκε από τα μέλη της Αναδόχου Κοινοπραξίας να παράσχει την τεχνογνωσία και τις υπηρεσίες της, έχει ανταποκριθεί δεόντως. Ως εκ τούτου η εταιρεία μας (...) παρέσχε, όποτε, ζητήθηκε, την αντίστοιχη τεχνογνωσία και προσωπικό αναφορικά με τα συστήματα της σηματοδότησης, τηλεδιοίκησης και τηλεπικοινωνιών. Στο πλαίσιο αυτό, μέχρι σήμερα, η εταιρεία μας ALSTOM Ferroviaria S.p.A. προς εκπλήρωση του αντικειμένου συγκεκριμένων εργασιών για το σύνολο του Έργου και ειδικότερα όσον αφορά, μεταξύ άλλων, στην αποκατάσταση (ανάταξη) της σηματοδότησης, τηλεδιοίκησης και τηλεπικοινωνιών, τα οποία αποτελούν ένα σημαντικό μέρος εκτελεσμένου Έργου, παρέσχε τις ακόλουθες υπηρεσίες για: 1) Μελέτη – Διαχείριση Διαμόρφωσης, Προκαταρκτική Μελέτη IXL, Λεπτομερή Μελέτη IXL, Μελέτη διάταξης SHMI, Εργασίες S&P, Εργασίες Επαλήθευσης και Επικύρωσης, Μελέτη Υλικού ATS, Προετοιμασία & Επαλήθευση δεδομένων ATS, Προκαταρκτική και Λεπτομερή Μελέτη N&T, Πακέτο τεκμηρίωσης RAM. Τα έγγραφα/σχέδια που έχουν εκπονηθεί για την υλοποίηση του παραπάνω αντικειμένου, μέχρι σήμερα αναφέρονται ενδεικτικά στον παρακάτω πίνακα: [sic. ακολουθεί πίνακας με 29 απαριθμούμενα έγγραφα σχεδίων]. 2) Προμήθεια και παράδοση – προετοιμασία Εργοστασιακών Δοκιμών (FAT), αποθήκη, υλικά IXL, υλικά ATS, υλικά N&T, υλικά Κυκλωμάτων Γραμμής, υλικά Ακροκιβωτίων Συντονισμού, Καλώδια, ανταλλακτικά. Ο κατάλογος των υλικών που προμηθεύτηκαν και παραδόθηκαν για την υλοποίηση του παραπάνω αντικειμένου, μέχρι σήμερα, περιλαμβάνεται στον παρακάτω κατάλογο Δελτίων Αποστολής μαζί με τις σχετικές Δηλώσεις Συμμόρφωσης με τις διαδικασίες T&C, τις τεχνικές προδιαγραφές και τα πρότυπα της Κύριας Σύμβασης [sic. ακολουθούν πίνακες με αναφορά εγγράφων]. Επιπρόσθετα εντός του πλαισίου αυτού του μέρους του αντικειμένου εργασιών, στις 26 Μαΐου του 2015, δύο αντιπρόσωποι της ΕΡΓΑ ΟΣΕ Α.Ε. συμμετείχαν στις Εργοστασιακές Δοκιμές Αποδοχής Εξοπλισμού, αναφορικά με τον ως άνω προμηθευθέντα, μέχρι σήμερα εξοπλισμό, που διεξήχθησαν στις εγκαταστάσεις μας στην Μπολόνια και όπως αποδεικνύεται με

την επισυναπτόμενη Αναφορά Εργοστασιακών Δοκιμών (FAT) που υπεβλήθη με την επιστολή με αριθμό πρωτοκόλλου 262078/02.06.2015. 3) Διαχείριση : Υποστήριξη Διαχείρισης Τεκμηρίωσης Εργασίες Πιστοποίησης (ISA) και διαχείρισης εγγράφων. Ο κατάλογος των μελετών ασφαλείας που έχουν εκπονηθεί και υποβληθεί στον ISA (τον Ανεξάρτητο Επιθεωρητή Ασφαλείας) και στον Κύριο του Έργου/ΕΡΓΑ ΟΣΕ Α.Ε. μέχρι σήμερα, έχει ως ακολούθως : [sic. ακολουθεί πίνακας με 5 έγγραφα]. Για την υλοποίηση των παραπάνω εργασιών μελέτης και κατασκευής, έχουν αναλωθεί μέχρι σήμερα, συνολικά 17.084 εργατοώρες από τους πόρους μας, όπως έχουν καταγραφεί στον εσωτερικό επίσημο μηχανισμό Έκθεσης Έργου, όσον αφορά τον φόρτο εργασίας και το πραγματικό κόστος, εκ των οποίων:

- * 10.673 ώρες επιμερισμένων εργασιών αφορούν μελέτη
- * 2.953 ώρες επιμερισμένων εργασιών αφορούν κατασκευή και βιομηχανική παραγωγή
- * 1.433 ώρες επιμερισμένων εργασιών αφορούν V&V και επικύρωση Ασφαλείας
- * 2.025 ώρες επιμερισμένων εργασιών αφορούν διαχείρισης εγγράφων και Διαχείριση Έργου.

Ενδεικτικά το τεχνικό, διοικητικό, επιστημονικό και μηχανολογικό προσωπικό που έχει συνεισφέρει, μέχρι σήμερα, στο Έργο είναι καταχωρημένο ανά θέση στον παρακάτω πίνακα : [sic. ακολουθεί πίνακας με 40 επονομαζόμενα πρόσωπα και αναφορά της οργανικής τους θέσης και ιδιότητας]. Παραμένουμε στη διάθεσή σας και στη διάθεση των μελών της Αναδόχου Κοινοπραξίας για την παροχή περαιτέρω διευκρινίσεων, εάν χρειαστεί καθώς και για όποια επιπρόσθετη υποστηρικτική υπηρεσία που τυχόν ζητηθεί στο πλαίσιο των συστημάτων σηματοδότησης, τηλεδιοίκησης και τηλεπικοινωνιών που αφορούν το εν θέματι έργο.».

23. Η ανάδοχος, αντίστοιχα, απέστειλε στην εκκαλούσα, αρχικά το ΟΔΟ-717/1533/27.12.2018 (αριθμός πρωτ. εισερχομένων ΕΡΓΑ ΟΣΕ ΑΕ 14587/27.12.2018) έγγραφό της, στο οποίο, μεταξύ άλλων, υποστήριξε ότι δεν προβλέπεται υποχρέωση συνυπογραφής των μελετών από τη δανειοπάρχο εταιρεία και ότι δεν έχει υπάρξει καμία δυσλειτουργία σχετικά με την υποβολή και την έγκριση των μελετών, αλλά και με την εκτέλεση των σχετικών εργασιών σηματοδότησης. Στη συνέχεια, η ίδια, συμπληρωματικά προς τα ανωτέρω απέστειλε και το ΟΔΟ-717/1546/28.1.2019 (αριθμός πρωτ. εισερχομένων ΕΡΓΑ

ΟΣΕ ΑΕ 1100/28.1.2019) έγγραφό της, στο οποίο επιβεβαιώνει τις συνέργειες της δανειοπαρόχου εταιρείας, όπως αυτές αποτυπώνονται στο προαναφερόμενο από 16.1.2019 έγγραφο της τελευταίας, καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του έργου, ενώ στο τέλος του εγγράφου προσαρτά έγγραφο στο οποίο γίνεται αναφορά 346 σχεδίων, με τους αριθμούς πρωτοκόλλου υποβολής τους στην εκκαλούσα, τα οποία, κατά τα υποστηριζόμενα από την ανάδοχο, έχουν εκπονηθεί με τη συνδρομή της δανειοπαρόχου.

24. Τα αποτελέσματα του ελέγχου της ΕΔΕΛ εγκρίθηκαν και οριστικοποιήθηκαν με την απόφαση αυτής που ελήφθη στην 792^η συνεδρίαση της 7ης.2.2019, αφού εξετάστηκαν, μεταξύ άλλων και οι αντιρρήσεις της εκκαλούσας. Σύμφωνα με την κατά τα ανωτέρω εκδοθείσα έκθεση οριστικών αποτελεσμάτων ελέγχου, η μη εκπόνηση και έγκριση των μελετών από τη δανειοπάροχο εταιρεία, με χρήση του εξειδικευμένου προσωπικού της και της εμπειρίας της που διαθέτει σε έργα σηματοδότησης – τηλεδιοίκησης, καθώς και η μη παροχή της εξειδικευμένης εμπειρίας και τεχνογνωσίας κατά της διάρκεια εκτέλεσης των εργασιών από την ανάδοχο Κ/Ξ, σύμφωνα με τις συμβατικές της υποχρεώσεις, δεδομένου ότι οι σχετικές μελέτες δεν έχουν συνυπογραφεί από την δανειοπάροχο εταιρεία, αποτελεί παραβίαση των όρων της διακήρυξης και των συμβατικών δεσμεύσεων της αναδόχου. Προτάθηκε δε για το εύρημα αυτό (εύρημα 1) η επιβολή κατ' αποκοπή δημοσιονομικής διόρθωσης με ανάκτηση, ποσού 2.423.816,72 ευρώ, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 10% επί των δηλωθεισών δαπανών στην ΕΕ (10%*2.160.873,85 ευρώ) καθώς και επί των δηλωθεισών δαπανών για την 3^η, 4^η και 5^η λογιστική χρήση [10%*18.110.932,35 ευρώ (3^η λογιστική χρήση) + 10%*505.177,04 (4^η λογιστική χρήση) + 10%*3.461.183,92 ευρώ (5^η λογιστική χρήση)]. Έγινε δε σύσταση στην ΕΥΔ ΥΜΕΠΠΕΡΑΑ να μην περιλαμβάνει στις δηλώσεις της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δαπάνες του υποέργου 1, έως την προσκόμιση από τη δανειοπάροχο εταιρεία ALSTOM FERROVIARIA S.p.A. εντός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος της έγκρισης του συνόλου των μελετών σηματοδότησης – τηλεδιοίκησης του τμήματος ΣΚΑ – ΠΛΑΤΥ (σύσταση 3). Επίσης έγινε σύσταση στην ΕΥΔ ΥΜΕΠΠΕΡΑΑ, κατά την ολοκλήρωση του έργου, να επιβεβαιώσει την έγκριση του συνόλου των μελετών σηματοδότησης –

τηλεδιοίκησης του τμήματος ΣΚΑ – ΠΛΑΤΥ από τη δανειοπάροχο ALSTOM FERROVIARIA S.p.A. (σύσταση 4).

25. Με την ίδια έκθεση διαπιστώθηκε ότι το αντικείμενο της σύμβασης κατά τη δημοπράτησή του ήταν ανεπαρκώς καθορισμένο, λόγω πλημμελειών της οριστικής μελέτης, παρατυπία για την οποία προτάθηκε αρχικώς η επιβολή κατ' αποκοπή δημοσιονομικής διόρθωσης με ανάκτηση σε ποσοστό 10% επί των ελεγχθεισών δαπανών που διενεργήθηκαν από 1.7.2017 έως 31.12.2018 (ποσού 216.087,39 ευρώ). Εν τέλει όμως, ως προς το εύρημα αυτό η ΕΔΕΛ δέχτηκε ότι «[η] συνολική δημοσιονομική επίπτωση όσον αφορά τις κατ' αποκοπή δημοσιονομικές διορθώσεις, προκύπτει μόνο από την κατ' αποκοπή δημοσιονομική επίπτωση που αντιστοιχεί στη σημαντικότερη παρατυπία και εν προκειμένω στις συστάσεις ευρήματος 1».

26. Κατόπιν των ανωτέρω με την προσβαλλόμενη 69776/24.6.2019 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών επιβλήθηκε σε βάρος της εκκαλούσας δημοσιονομική διόρθωση και ανάκτηση ποσού 2.423.816,72 ευρώ «λόγω μη εκπλήρωσης συμβατικού όρου σχετικά με την παροχή τεχνογνωσίας ειδικού έργου στο τμήμα ΣΚΑ – Πλατύ (...) διότι η μη εκπόνηση και έγκριση των μελετών (με την συνυπογραφή τους) από τη δανειοπάροχο εταιρεία με χρήση του εξειδικευμένου προσωπικού της και της εμπειρίας που διαθέτει σε έργα σηματοδότησης – τηλεδιοίκησης, καθώς και η μη παροχή εξειδικευμένης εμπειρίας και τεχνογνωσίας κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των εργασιών από την ανάδοχο Κ/Ξ σύμφωνα με τις συμβατικές της υποχρεώσεις, αποτελεί παραβίαση των όρων της διακήρυξης και των συμβατικών δεσμεύσεων της αναδόχου Κ/Ξ (...)».

27. Ήδη με τον πρώτο λόγο της κρινόμενη έφεσης, όπως αυτός αναπτύσσεται με το από 19.10.2023 νομίμως κατατεθέν υπόμνημα και το δικόγραφο των παραδεκτώς υποβληθέντων προσθέτων λόγων αυτής, η εκκαλούσα προβάλλει ότι δεν υπέπεσε σε καμία παράβαση, συνεπώς δεν στοιχειοθετείται η αποδιδόμενη παρατυπία και κατ' ακολουθίαν κακώς εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι από το διέπον την οικεία σύμβαση μεταξύ της εκκαλούσας και της αναδόχου κανονιστικό πλαίσιο και τους συμβατικούς όρους αυτής η συνυπογραφή των

οικείων μελετών από την ανάδοχο και την δανειοπάροχο αυτής εταιρεία δεν προβλέπεται, ως υποχρεωτική, ούτε περαιτέρω η δανειοπάροχος είναι υποχρεωμένη να εκτελεί οποιαδήποτε εργασία, παρόλο που η τελευταία συνεργάστηκε αδιάλειπτα με την ανάδοχο προς κατάρτιση των επίδικων μελετών και σε κάθε περίπτωση, ήδη, έχουν υποβληθεί συνυπογεγραμμένες από τη δανειοπάροχο οι επίδικες μελέτες, όπως επιβεβαιώνεται με το ΕΥΔ/ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ 8812/3.10.2019 έγγραφο της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

28. Από την μελέτη και την αξιολόγηση όλων των προαναφερομένων στοιχείων του φακέλου, όπως βασίμως προβάλλεται, η συνυπογραφή από τη δανειοπάροχο των σχετικών μελετών εφαρμογής της σηματοδότησης προκειμένου να αποδειχθεί η εκπόνηση και η έγκριση αυτών από την ίδια, δεν επιβάλλεται, ούτε από τους όρους των τευχών της σύμβασης που συνομολογήθηκε μεταξύ της αναδόχου και της εκκαλούσας, ούτε και από το οικείο κανονιστικό πλαίσιο που την διέπει. Αντιθέτως, όπως με σαφήνεια προβλέπεται από το άρθρο 15.7 της ΕΣΥ οι μελέτες εφαρμογής της σηματοδότησης εκπονήθηκαν από την εταιρεία ΚΟΜΕΛ ΑΕ, δηλαδή μελετητή ανεξάρτητο της αναδόχου, ο οποίος δεν ήταν απαραίτητο να συμπίπτει με την δανειοπάροχο και συνεπώς δεν νοείται συνυπογραφή τους από την τελευταία. Εξάλλου οι μελέτες αυτές, όπως και όλο το έργο, υλοποιούνταν υπό την ευθύνη της αναδόχου, με βάση την ειδική εμπειρία που όφειλε να διαθέτει, μεταξύ άλλων, και για τη μελέτη εφαρμογής συστημάτων σηματοδότησης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στη διακήρυξη (βλ. άρθρο 22.7.Α.2 της ΕΣΥ, σκ. 10), και η οποία εισφέρθηκε από την ως άνω δανειοπάροχο αυτής. Επιπλέον, σύμφωνα με τη διακήρυξη του ένδικου διαγωνισμού, η εταιρεία ΚΟΜΕΛ ΑΕ που εκπόνησε τις μελέτες εφαρμογής του συστήματος σηματοδότησης, ως ανεξάρτητος μελετητής δεν απαιτείτο να διαθέτει κάποια συγκεκριμένη τάξη πτυχίου, όπως αντίθετα εσφαλμένα δέχτηκε η ΕΔΕΛ, ωστόσο, η ίδια διέθετε εμπειρία σε παρόμοιες μελέτες και είχε προηγηθεί της αναλήψεως, εκ μέρους της, της εκπόνησεως των μελετών, η έγκρισή της από την εκκαλούσα, ως Κύριο του έργου, προκειμένου να ελεγχθεί η καταλληλότητά της (βλ. άρθρο 15.5 της ΕΣΥ σκ. 9 και άρθρο 19 παρ. 1 ν. 3316/2005 σκ. 6). Ειδικότερα, με την υπ' αριθ. πρωτ. 254597/23.12.2014 επιστολή

της αναδόχου (βλ. σκ. 15) γνωστοποιήθηκε στην εκκαλούσα η εταιρεία ΚΟΜΕΛ Α.Ε. που θα αναλάμβανε την εκπόνηση των μελετών εφαρμογής και, έτι περαιτέρω, παρατέθηκαν τα στοιχεία, τα οποία αποδεικνύουν την προηγούμενη εμπειρία της κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο προαναφερόμενο άρθρο 22.7.A.2 της διακήρυξης στην υλοποίηση παρόμοιων έργων, η βασιμότητα των οποίων, πάντως, δεν αμφισβητήθηκε από την ΕΔΕΛ κατά τον έλεγχό της. Κρίσιμη είναι, εν προκειμένω, η απόδειξη της πραγματικής - όχι μόνο τύποις - και ουσιαστικής διαθεσιμότητας των πόρων της δανειοπαρόχου εταιρείας προς την ανάδοχο και κατ' επέκταση και στην ΚΟΜΕΛ Α.Ε., το οποίο δεν αμφισβητείται, αλλά, τουναντίον, από τα υποβληθέντα με την προσφορά της αναδόχου στοιχεία επιβεβαιώνεται το αντίθετο (βλ. τις από 3.2.2014 υπεύθυνες δηλώσεις της δανειοπαρόχου και το από την ίδια ημερομηνία συμφωνητικό με την ανάδοχο – σκ. 12). Περαιτέρω, σύμφωνα και με όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω (βλ. σκ. 5), δεν προκύπτει ότι η εκκαλούσα απαίτησε από την δανειοπάροχο της αναδόχου να εισφέρει τους πόρους της και να τους διαθέσει με ορισμένο τρόπο για τη διασφάλιση της άρτιας και ποιοτικής υλοποίησης του έργου, ούτε ότι ελήφθησαν υπόψιν ή αξιολογήθηκαν κατά τον έλεγχο της ΕΔΕΛ κριτήρια, ικανά να στηρίξουν το συμπέρασμα ότι η συμμετοχή της δανειοπαρόχου στην υλοποίηση των επίμαχων μελετών δεν ήταν επαρκής. Αντιθέτως, διαπιστώθηκε ότι τόσο η δανειοπάροχος όσο και η ανάδοχος, κληθείσες από τον Κύριο του έργου, ήτοι την εκκαλούσα, παρέθεσαν αναλυτικά στοιχεία (βλ. σκ.11 όπου και οι σχετικές επιστολές της αναδόχου και της δανειοπαρόχου) για τον τρόπο της συνεργασίας τους και την έμπρακτη συμμετοχή της δανειοπαρόχου εταιρείας στην υλοποίηση των ανατεθεισών μελετών, τα οποία, παρότι ουσιώδη, ουδέποτε ελέγχθηκαν ή αξιολογήθηκαν, υπό το πρίσμα της βασιμότητάς τους αφενός, της καταλληλότητάς τους αφετέρου, να διασφαλίσουν την ποιοτική ολοκλήρωση του έργου, με παράθεση ειδικής τεκμηρίωσης ως προς συγκεκριμένα, ενδεχομένως, τεχνικά στοιχεία, για τα οποία παρίστατο, αναγκαία η με άλλον τρόπο συνέργεια της δανειοπαρόχου και πάντα στο βαθμό που δεν θίγεται, καθ' υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου, το δικαίωμα της αναδόχου να επιλέγει ελεύθερα τους όρους της συνεργασίας της με τη δανειοπάροχο εταιρεία. Πέραν δε των στοιχείων αυτών που

παρέθεσαν με τις μνημονευόμενες επιστολές τους, η ανάδοχος και η δανειοπάροχος για τον τρόπο της συνεργασίας τους, η δανειοπάροχος εκπόνθησε την από 18.12.2015 Τεχνική Έκθεση Ανασκόπησης των Βασικών Αρχών Σχεδίασης του Συστήματος Σηματοδότησης – Τηλεδιοίκησης IXL ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΟΜΟΥΣ, στην οποία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου που αφορούν στις τροποποιήσεις που έπρεπε να γίνουν, μέσω των μελετών εφαρμογής, στο σύστημα σηματοδότησης και τις βασικές αρχές σχεδίασής τους. Σε κάθε περίπτωση, δοθέντος ότι η εκκαλούσα προέβη τελικά σε έγκριση των μελετών εφαρμογής σηματοδότησης χωρίς να κρίνει απαραίτητη τη συνυπογραφή τους από τη δανειοπάροχο της αναδόχου (βλ. την 264696/7.8.2015 επιστολή της εκκαλούσας, σκ. 18), δεν τεκμηριώνεται από την ΕΔΕΛ με συγκεκριμένα στοιχεία, ούτε προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, για ποιο λόγο αποτελούσε το μοναδικό, αποκλειστικά, τρόπο εισφοράς της δάνειας εμπειρίας της δανειοπαρόχου και συμμετοχής της στην υλοποίηση του έργου η τυχόν συνυπογραφή, εκ μέρους της, των επίμαχων μελετών. Περαιτέρω, ακόμα κι αν παρίσταται αναγκαία, για συγκεκριμένους τεχνικούς λόγους, η αμεσότερη και προσωπική συμμετοχή της δανειοπαρόχου στην εκτέλεση της σύμβασης, εναπόκειται στην ανάδοχο να προτείνει, ενδεχομένως, εναλλακτικούς τρόπους χρήσης των παρεχόμενων σ' αυτή δάνειων πόρων για να υλοποιήσει με αποτελεσματικότερο τρόπο το αναληφθέν έργο (βλ. απόφαση της 7.4.2016, C-324/14, σκ. 57). Πρέπει δε να τονιστεί ότι δεδομένου ότι, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 1 του ν. 3316/2005 (βλ. σκ. 6) σε συνδυασμό με άρθρο 15.5 της ΕΣΥ οι μελέτες επιβάλλεται να υπογράφονται από τον εκπονήσαντα αυτές μελετητή εν προκειμένω από την εταιρεία ΚΟΜΕΛ Α.Ε. από κανένα δε νομοθετικό, κανονιστικό ή συμβατικό κείμενο δεν απαιτείται συνυπογραφή από την ανάδοχο και κατ' ακολουθίαν και την δανειοπάροχο της αναδόχου. Τέλος, επισημαίνεται ότι η δανειοπάροχος, εν τέλει, κληθείσα προς τούτο, δεν αρνήθηκε, αλλά συνυπέγραψε τις μελέτες, αναλαμβάνοντας την ευθύνη για την ορθότητά τους, όπως και υπέβαλε η ίδια νέα τεχνική πρόταση για το τμήμα Τανάγρα – Δαύλεια, όπως τούτο επιβεβαιώνεται και από το ΕΥΔ/ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ 8812/3.10.2019 έγγραφο της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, γεγονός που

επιβεβαιώνει, λόγω της ανάληψης της οικείας ευθύνης εκ μέρους της, πολλώ μάλλον, την ουσιαστική της συμμετοχή στην υλοποίησή τους. Δεν τεκμηριώνεται ούτε αποδεικνύεται επομένως, με βάση τα στοιχεία του φακέλου, η βασιμότητα της αποδιδόμενης στην εκκαλούσα παράβασης και κατ' ακολουθία δεν στοιχειοθετείται η αποδιδόμενη παρατυπία και ο σχετικός λόγος επομένως πρέπει να γίνει δεκτός ως βάσιμος και να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση.

29. Περαιτέρω, οι προβαλλόμενοι λόγοι που αφορούν στο δεύτερο εύρημα της έκθεσης ελέγχου, που συνίσταται στον «ανεπαρκή ορισμό του αντικειμένου της σύμβασης κατά τη δημοπράτηση, λόγω πλημμελειών της οριστικής μελέτης», πρέπει να απορριφθούν ως αλυσιτελείς. Και τούτο, διότι το ανωτέρω εύρημα δεν αποτελεί αιτιολογικό έρεισμα της προσβαλλόμενης απόφασης, αφού ο διαθέτων την αποφασιστική αρμοδιότητα Υπουργός [βλ. ν. 4314/2014 (Α' 265) με τον οποίο ρυθμίστηκαν τα ζητήματα διαχείρισης και ελέγχου των αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και συγκεκριμένα το αρ. 12 παρ. 8 (α) τελευταίο εδάφιο αυτού, όπως αντικαταστάθηκε με το αρ. 41 παρ. 8 ν. 4569/2018 (Α' 179/11.10.2018) και ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο] επέβαλε την προσβαλλόμενη δημοσιονομική διόρθωση με ανάκτηση, στηριζόμενος αποκλειστικά στον πρώτο εύρημα όπως με σαφήνεια αναφέρεται στην προσβαλλόμενη απόφαση και αναλυτικά παρατίθεται στη σκέψη 26 της παρούσας.

30. Κατ' ακολουθίαν των προαναφερόμενων, η κρινόμενη έφεση πρέπει να γίνει δεκτή και να ακυρωθεί η 69776/24.6.2019 απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών. Τέλος, το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, απαλλάσσει το ηττώμενο Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα της εκκαλούσας (βλ. άρθρο 314 παρ. 3 του ν. ν. 4700/2020).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την έφεση.

Ακυρώνει την 69776/24.6.2019 απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών.

Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε, σε τηλεδιάσκεψη, στις 30 Απριλίου 2024.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΑΡΓΥΡΩ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Δικαστηρίου στις 14 Μαΐου 2024.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ